

<https://doi.org/10.26565/2220-8089-2026-49-16>
316.34:316.42(477):327

Біденко Юлія Михайлівна,

к. політ. н., доцент кафедри політології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, Харків, 61022

j.bidenko@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0002-0791-2569>

ГРОМАДЯНСЬКА УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Досліджується трансформація громадянської участі української молоді в умовах повномасштабної війни, з акцентом на динаміку залучення, інституційні зміни та структурні обмеження. Показано, що українське громадянське суспільство історично розвивалося хвилеподібно, активізуючись у періоди політичних криз і зовнішніх загроз, однак саме після 2014 року та особливо з 2022 року відбулося якісне й кількісне зростання участі молоді. Емпіричні дані свідчать про різке збільшення волонтерської активності. Обґрунтовано, що в українському контексті відбувається зближення понять волонтерства та громадянського активізму, що зумовлено високим рівнем суспільної довіри, широкими правовими визначеннями та практикою участі, яка охоплює як допомогу, так і адвокацію та політичну мобілізацію.

Проаналізовано основні напрями діяльності молоді: гуманітарна допомога, підтримка постраждалих, відбудова, участь у локальних ініціативах і протестних практиках. Визначено роль молодіжних організацій і неформальних мереж, а також соціальних медіа як інструментів мобілізації. Водночас встановлено, що значна частка молоді залишається поза інституціями громадянського суспільства, що пов'язано з соціально-економічними, регіональними та освітніми бар'єрами. Окрему увагу приділено впливу війни на психоемоційний стан молоді, досвіду втрат, вимушеної міграції та нерівному доступу до участі для вразливих груп. Показано, що попри високий рівень готовності до відбудови, молодь часто не відчуває власної спроможності впливати на рішення. Зроблено висновок про формування гнучкої, але структурно вразливої моделі громадянської участі, що потребує інституційної підтримки у післявоєнний період.

Ключові слова: громадянське суспільство, громадська участь, залученість молоді, волонтерство, стійкість, відновлення, травма, Російсько-Українська війна

Як цитувати: Біденко, Ю.М. 2026. Громадянська участь української молоді під час війни. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології»* 49: 127-134. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2026-49-16>

In cites: Bidenko, Yuliya. 2026. Civic Participation of the Ukrainian Youth During the War. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series «Issues of Political Science»* 49:127-134. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2026-49-16> (in Ukrainian)

Українське громадянське суспільство розвивалось кількісно і якісно з перших днів незалежності нашої держави (Bidenko 2018), певним чином випереджаючи оформлення суверенітету, і зазнавало імпульсів та масової громадянської мобілізації під час зміни режимів, екзистенціальних та геополітичних загроз. Втім, конвенційна політична

участь молоді та залученість до формальних організацій була доволі низькою у перші десятиріччя розвитку української політичної системи. Однак з 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення у 2022 році, в Україні спостерігається стрімке зростання та трансформація громадянської участі молоді. Низові громадські ініціативи під час Євромайдану, перетворилося на розвинену систему волонтерства, активізму та громадської стійкості в умовах російської агресії, що триває з 2014 року, і особливо проявились після повномасштабного вторгнення 2022 року. Це явище відбиває не лише кризову реакцію, а й глибокі культурні

© Біденко Ю.М., 2026.

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

зміни, спрямовані на саморганізацію, горизонтальну координацію та громадянську відповідальність. Спираючись на етнографічні дослідження та останні емпіричні дані міжнародних і українських науково-дослідних установ, *метою* цієї статті є дослідити, як саме масштабувалася, диверсифікувалася та професіоналізувалася громадянська молодьна участь в умовах війни. Також під час виконання дослідницьких *завдань* висвітлюються окремі форми залучення та структурні виклики, які можуть обмежити її стійкість у післявоєнний період.

Як було зазначено вище, волонтерський рух в Україні який має корені ще в Революції на граніті, акціях «Україна без Кучми», ненасильницькому спротиву фальсифікаціям виборів часів «Помаранчової революції», значним чином масштабувалася та набула нових форм під впливом протестів Євромайдану та збройної агресії Російської Федерації, що почалась у 2014 році. Головною рушійною силою протестів був громадянський активізм, який проявлявся у масштабній саморганізації громадян довкола ідеї змін і захисту прав, особливо у відповідь на розчарування політичними рішеннями та жорстоким придушенням протестів. Е. Чаннел-Джастіс у своїх етнографічних дослідженнях протестів 2013-2014 років зосередилася на діяльності лівих, феміністських та студентських груп у Києві. Центральним поняттям її роботи є саморганізація, принцип якої полягає в тому, що «якщо щось потрібно зробити і людина має ресурси, вона повинна діяти самостійно, не чекаючи на державне втручання» (Channel-Justice 2024: 17). Ще одним важливим чинником підвищення свідомості й участі молоді за останнє десятиліття стала децентралізація та реформа вищої освіти. Вони зобов'язали місцеві органи влади створювати міські молодіжні центри та широко впроваджувати інструменти партисипативної демократії (Videnko 2022). Реформи в освіті у 2014 – 2018 роках сприяли більшому впровадженню студентського самоврядування в школах і університетах, а також розвитку стратегій громадянської освіти, інтегрованих у навчальні програми.

Деякі дослідники розглядають результати громадянської освіти молоді в рамках конструктивістського підходу, стверджуючи, що студенти формують громадянську ідентичність і компетентність не через механічне засвоєння знань, а через автентичну участь у демократичних практиках (Flanagan & Christens 2011: 306-307; Torney-Purta 2002:

209-2011). Ці наукові праці доводять, що громадянська освіта є найбільш ефективною, коли вона базується на досвіді, діалозі та пов'язана з життям і спільнотами студентів.

Слід зазначити, що у західному академічному та політичному дискурсі зазвичай проводиться розмежування між волонтерством, яке здебільшого трактується як підтримка на мікрорівні у приватній сфері, та громадянським активізмом, орієнтованим на публічну площину і системні зміни. В українському контексті, натомість, особливо при проведенні соціологічних досліджень, поняття «волонтерство» часто охоплює обидва виміри. Таке термінологічне розширення зумовлено неприбутковим характером волонтерства, високим рівнем суспільної довіри (волонтери традиційно користуються більшою довірою, ніж, наприклад, парламент, судова система чи релігійні інституції), а також широкими юридичними визначеннями українського законодавства, що включають різні форми громадянської участі. До прикладу, Закон України «Про волонтерську діяльність» визначає волонтерство як таке, що охоплює, зокрема, надання «допомоги для підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних і безпритульних осіб, догляд за хворими, людьми з інвалідністю, особами похилого віку, тими, хто постраждав унаслідок соціальних конфліктів чи нещасних випадків, а також допомогу жертвам кримінальних правопорушень, біженцям і внутрішньо переміщеним особам тощо» (Про волонтерську діяльність 2025). Разом із цим до волонтерської діяльності належать і дії, які в політичній науці розглядаються як прояви громадського та культурного активізму й адвокації, зокрема «проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури» (Про волонтерську діяльність 2025). Водночас у редакціях 2022–2025 років серед дій, що характеризуються як волонтерство додатково закріплено і «здійснення заходів із забезпечення національної безпеки та оборони шляхом надання волонтерської допомоги Збройним силам України, іншим військовим формуванням, а також утвердження української національної і громадянської ідентичності» (Про волонтерську діяльність 2025). Відтак, хоча українська молодь може означувати свою діяльність як «волонтерство», фактичні практики нерідко виходять за ці межі, охоплюючи громадянський акти-

візм, представництво у студентських та молодіжних консультативно-дорадчих органах, екологічних рухах, залученість до місцевого самоврядування, і політичну участь у формі протестів, подання петицій та пропозицій до органів влади, організацію просвітницьких та адвокаційних кампаній.

Однак попри певну термінологічну дискусивність, реальна громадянська залученість української молоді суттєво зросла під час повномасштабного вторгнення Росії, будучи компонентом загального спротиву та суспільної реакції на кризу. Для порівняння, у 2021 році лише 6% молодих людей повідомляли про свій перший досвід участі у волонтерській діяльності протягом попереднього року, тоді як близько 20% долучалися до неї епізодично. Уже у 2022 році цей показник зріс до 42%, причому кожен третій представник молоді вперше взяв участь у волонтерстві (Cedos & InfoSapiens 2023).

Зазначена тенденція зберігається і надалі: станом на кінець 2025 року. В цьому контексті 53% української молоді декларували досвід громадянської активності або волонтерства з початку повномасштабного вторгнення. Важливо, що високий рівень залученості фіксується і серед молоді, яка перебуває за кордоном (51%), причому третина з них розпочала соціально-орієнтовану діяльність уже після вимушеного переміщення (Борисов, Константінова, Халімоненко та Антипович 2025 : 76-78).

Участь молоді у зміцненні суспільної стійкості в умовах війни охоплює низку операційних напрямів громадянської участі. До них належать реагування на надзвичайні ситуації (зокрема розподіл продуктів харчування, одягу та засобів гігієни), підтримка дітей, постраждалих від війни, розчищення завалів після обстрілів, а також ініціативи з відбудови. У перші тижні повномасштабного вторгнення муніципальні молодіжні центри в 21 регіоні, які були створені у попереднє десятиліття завдяки масштабній децентралізації в цілому, та через підтримку з боку місцевої влади та донорів молодіжної політики у громадах зокрема, оперативно трансформувалися у гуманітарні хаби, які координували надання допомоги та підтримку внутрішньо переміщених осіб (Harasivka, Zaviyska 2025).

Попри значущість всеукраїнських громадських організацій та національних молодіжних мереж (таких як Фундація регіональних ініціатив, Української академії лідерства, БУР «Будуємо Україну Разом», Aspen-Teens, або Спільно-Дія), більшість

молодіжної активності реалізується на локальному рівні, зокрема через неформальні гуманітарні ініціативи, студентське самоврядування та освітньо-культурні проекти громад. Важливу роль у наданні інформації про соціально важливі теми та можливості відіграють соціальні медіа, зокрема Instagram, TikTok і Telegram, хоча їхній вплив здебільшого поширюється на вже залучені аудиторії. У той самий час, молоді люди вирішують залучатись до волонтерства здебільшого з власної ініціативи (55%), через близьке коло спілкування (42%), навчальні заклади (11%), а також – для працюючої молоді – 9% залучаються через колег по роботі (Борисов та ін. 2025: 79). Попри уявлення класичної інституціональної теорії, в сучасній Україні місцева влада та професійні організації громадянського суспільства (НУО або ОГС) мають менший вплив на залучення молоді (4% та 3% відповідно у якості джерел залучення до волонтерства або громадського активізму), втім і залучення через так званих інфлюенсерів має показник в межах статистичної похибки масових опитувань громадянської думки (Борисов та ін. 2025: 79).

Однак, на мою думку, такі гнучкі та слабо формалізовані ініціативи формують адаптивну громадянську екосистему, здатну до швидкої мобілізації колективних дій. Показовим прикладом є «картонні протести» проти скорочення інституційної автономії антикорупційних органів у липні 2025 року, ініційовані «знизу» та підтримані молоддю, які відбулись у 21 місті, включно з Києвом, Харковом, Дніпром, Львовом та Одесою, як реакція на спроби обмеження автономії антикорупційних інституцій (Harvard Ukrainian Research Institute 2025). До інших поширених форм участі належать акції на підтримку військовополонених, участь у щоденних загальнонаціональних хвилинах мовчання, а також кампанії із закликами до місцевої влади пріоритизувати фінансування оборони замість символічних урбаністичних проєктів і святкових декорацій великих міст.

Попри загальну втому і кризу суспільства на 5му році війни українська молодь поєднує підтримку Збройних сил України з різноплановою діяльністю, як от: допомогою внутрішньо переміщеним особам і біженцям, загальною підтримкою вразливих груп населення, саморозвитком, культурною, артистичною, освітньою, та громадянською активністю. Зараз молодь найбільше цікавлять можливості для розвитку і нового досвіду, популярними залишаються стажу-

вання та молодіжні обміни в межах країни та за кордоном. Також на стадії відносно «рутинізації» війни молоді люди цікавляться культурними проектами, публічними подіями, освітніми заходами та дискусійними форматами (Борисов та ін. 2025: 80).

Серед *структурних перешкод залучення* молоді, слід визнати, що повномасштабна війна загострила потребу в громадянській участі, одночасно обмежуючи можливості для неї (Palagnuuk et al., 2024). В Україні військовий стан додатково обмежує живе спілкування і взаємодію між студентами та викладачами, що знижує можливості для спільного навчання (Griban et al. 2024). Як свідчать багато досліджень активізму по всьому світові, ті, хто зазнає системної дискримінації та маргіналізації, не мають можливостей для участі в громадських організаціях (Levine 2012), хоча подібні мережі є критично важливими для побудови соціальних зв'язків, які зміцнюють політичну ефективність як одного із найсильніших чинників громадянської участі (McFarland & Thomas 2006; Chang et al. 2023).

Показово, що впродовж 2025 року рівень залученості до діяльності інститутів громадянського суспільства демонструє варіативність залежно від типу активності. Так, 21% респондентів брали участь у шкільному або студентському самоврядуванні. Водночас від 13 до 15% були залучені до спортивних чи волонтерських організацій, тоді як по 10 відсотків – до ініціатив у сферах освіти, науки, мистецтва, музики, а також до благодійних і гуманітарних структур. Водночас 48% опитаних не мали досвіду участі в діяльності інститутів громадянського суспільства. Ця частка є вищою серед жителів Півдня (60%), Півночі (54%) та Сходу (53%), осіб віком 20–35 років, а також серед економічно вразливих груп, тах хто ідентифікує себе бідними (57%) і малозабезпеченими (58%). Крім того, серед молодих чоловіків цей показник становить 51% (Борисов та ін. 2025).

Також українське суспільство та владні інституції досі проявляють певну інтолерантність та різницю у можливостях для представників різних меншин, що характерно для багатьох країн Східної та Південної Європи. Наприклад, участі сільської молоді у волонтерстві та активізмі заважають суттєві логістичні й фінансові перешкоди, відсутність молодіжних центрів, що підтримуються громадою, або є частиною розвинутої регіональної інфраструктури підтримки молодіжних ініціатив.

Представники(-ці) вразливих груп (роми, ЛГБТК+, люди з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи) помітно частіше стикаються з дискримінацією, насильством, та елімінацію від громадянської участі, ніж молодь у середньому (Cedos & InfoSapiens 2023; Борисов та ін. 2025).

Також пропри те, що молоде покоління має більший, ніж інші групи, оптимізм щодо майбутнього України, підтримує Європейську інтеграцію, та бачить демократію, як найбільш бажаний режим, 82% молодих людей зазначили втрати через війну. Погіршення психічного здоров'я залишається стабільно високим (про це заявляли 28% у 2023–2024 (Cedos & Infosapiens), і воно зросло до 32% у 2025 році (Борисов та ін. 2025: 35). Кількість загиблих серед друзів або членів сім'ї подвоїлася: з 14% у 2023 році до 28% у 2024 році, при цьому в східних та південних регіонах України цей показник досягає 49%. Економічні труднощі також продовжують існувати: втрати доходів відчули 36% молоді у 2023 році, 30% у 2024 році та 20% у 2025 році (Борисов та ін. 2025). Попри незначне покращення деяких показників, ці дані свідчать про тривалу і накопичувальну дію травм, внутрішнього переміщення та нестабільності, що підкреслює довгострокові негативні наслідки війни для перспектив життя молоді та їх подальшої суспільної участі.

Переміщення за кордон також впливає на громадянську активність. Серед молодих українців-біженців у країнах ЄС 54% відчувають самотність, у той час як в Україні цей показник становить 17% (Борисов та ін. 2025: 50–51). Це підкреслює важливість збереження транскордонних громадянських зв'язків та відповідних політик з боку українського уряду, ЄС і країн, які приймають переселенців. Загалом ці дані демонструють не лише безпосередні психоемоційні й економічні виклики, з якими стикається молодь під час війни, а й довгострокові наслідки для їхньої участі в суспільному житті і демократії. Усунення цих складних проблем потребує комплексної підтримки, яка враховує як матеріальні потреби, так і психологічне здоров'я, щоб зберегти активну участь молоді у теперішньому та майбутньому України.

Крім того, існують структурні проблеми громадянського суспільства України, про які багато зазначалось раніше, у т.ч. авторкою цієї статті. Зокрема, це загальна фінансова нестабільність третього сектора в Україні, що є суттєвою ознакою громадянського

суспільства, яке сформувалась ще до війни (Bidenko 2018; Videnko 2019), і буде перешкоджати залученню нових професіоналів у пост-воєнний період, коли міжнародна підтримка може суттєво скоротитись. Також низький рівень членства у громадських організаціях та рівень професіоналізації серед спонтанних молодих волонтерів показує небажання робити кар'єру у «третьому секторі» надалі. Зокрема лише 8% опитаної молоді наприкінці 2025 зазначили, що хотіли б працювати в громадському секторі. Водночас 77% молодих людей заявили, що готові долучитися до відновлення своїх громад. Але понад половину з них не відчуває, що може реально впливати на зміни (Борисов та ін. 2025: 81-83). Молодь пояснює це нестачею знань і досвіду, а також переконанням, що їхня думка нічого не змінює, що перегукуються з дослідженнями відносно поєднання освіти та практики, які згадувались раніше. Частина молодих людей зазначає, що не розуміє, як саме можна впливати на рішення, що вказує на прогалини громадянської освіти. Інші молоді люди не бачать прикладів успішних змін або не довіряють процесам ухвалення рішень, що свідчить про структурні проблеми у державному управлінні та місцевому самоврядуванні, а головне, у комунікаціях з різними соціальними групами та молоддю зокрема.

Висновки. Ця стаття, як і проведені кількісні і якісні дослідження демонструють, що повномасштабна війна в Україні стала ключовим чинником різкого зростання та трансформації громадянської участі української молоді, перетворивши її на важливий елемент суспільної стійкості. Сучасні практики участі виходять за межі традиційних форм і поєднують інституціоналізовані та неформальні механізми залучення, що свідчить про формування нової, більш гнучкої моделі громадянської активності.

Характерною рисою українського контексту є стирання меж між волонтерством і громадянським активізмом. Волонтерська діяльність дедалі частіше набуває ознак політичної участі, включаючи адвокацію, публічні кампанії та протестні практики. Така гібридизація відображає специфіку мобілізації в умовах війни та високий рівень довіри до горизонтальних форм самоорганізації.

Встановлено, що молодіжна участь має переважно локальний і децентралізований характер, реалізуючись через неформальні ініціативи, студентське самоврядування та

громадські проекти. Це забезпечує швидкість реагування та адаптивність, однак водночас супроводжується нерівномірністю залучення. Значна частка молоді залишається поза межами інституцій громадянського суспільства через соціально-економічні бар'єри, регіональні диспропорції та обмежений доступ до ресурсів.

Додатковим викликом є зниження суб'єктивного відчуття політичної ефективності та негативний вплив війни на психоемоційний стан молоді. Попри високий рівень готовності до участі у відбудові країни, накопичений досвід втрат, переміщення та нестабільності може обмежувати довгострокову громадянську активність.

Отже, сформована в умовах війни модель громадянської участі є водночас інноваційною та вразливою. Її сталий розвиток потребує цілеспрямованої державної та інституційної підтримки, зокрема через розширення інклюзивних можливостей участі, посилення громадянської освіти та зміцнення довіри до демократичних інститутів у післявоєнний період.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Bidenko, J. 2018. (De)Structuring of Civil Society in Ukraine and Belarus. In N. Hayoz & K. Ash (Eds.), *Between the Post-Soviet Past and the European Future: Civil Society, Resilience and Democracy in Ukraine and Belarus* : 95–124. Brill Publishers.
https://doi.org/10.1163/9789004380622_002
2. Channell-Justice, E. 2022. *Without the state: Self-organization and political activism in Ukraine*. Toronto: University of Toronto Press.
3. Bidenko, Yuliya. 2022. Ukraine: Nations in Transit 2022 Country Report. *Freedom House*. URL.: <https://freedomhouse.org/country/ukraine/nations-transit/2022>
4. Flanagan, C. & Christens, B. 2011. Youth civic development: New frameworks and meanings, *Journal of Research on Adolescence* 21(3): 301-309.
5. Torney-Purta, J. 2002. The school's role in developing civic engagement: A study of adolescents in twenty-eight countries. *Applied Developmental Science*, 6(4): 203-212.
6. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квіт. 2011 р. № 3236-VI (у редакції від 08.01.2025). 2025. Київ. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
7. Cedos & Infoapiens. 2023. *Вплив війни на молодь в Україні*. Аналітичний Центр Cedos. URL.: https://cedos.org.ua/researches/vpliv-vijni-na-molodv-ukrayini/?fbclid=IwAR1Nh1wFGwFSSHIJ-gcK_RKMc4iSCJa9q_3staGuYA2WUCBK8icV5hpr5eY
8. Борисов, Р., Константинова, А., Халімоненко, Н. та Антипович, О. 2025. *Вплив війни на молодь в Україні. Загальнонаціональне дослідження:*

аналітичний звіт за 2025 рік. Київ: Соціологічна група «Рейтинг», Міністерство молоді та спорту України, ПРООН. 108 с. URL.: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2026-04/undp-impactofwaronyouthinukraineua_v10.pdf

9. Harasivka N., Zaviyska M. 2025. *Empowering Youth in Humanitarian Action in Ukraine: Lessons Learned and Pathways Forward*. Kyiv: Open Space Works Ukraine and NGO «Kyiv educational centre «Tolerspace». URL.:

https://www.humanitarianleadershipacademy.org/wp-content/uploads/2025/02/Executive-Summary_1st-draft-compressed.pdf

10. Harvard Ukrainian Research Institute. Zelensky's Anti-Corruption Missteps: Experts Respond. *HURI*. 22.07.2025. URL.:

<https://www.huri.harvard.edu/zelenskys-anti-corruption-missteps-experts-respond>

11. Palagnyuk, Yuliana, Olena Faichuk, Tetiana Kostieva, Anna Soloviova, and Dmytro Say. 2024. Youth Engagement in Civil Society Development in Ukraine: Problems and Solutions. *Public Administration and Regional Development* 23: 157–176. <https://doi.org/10.34132/pard2024.23.09>.

12. Grihan, G. P., Liakhova N., Nosko M., Nosko Yu., Kanishcheva O., Kurtova H., and Stechenko T.. 2024. The Impact of the COVID-19 Pandemic and Martial Law on the Health and Physical Fitness of

Ukrainian Students. *Polski Merkuriusz Lekarski*. 52(6): 654–659.

<https://doi.org/10.36740/Merkur202406106>.

13. Levine, Peter. 2012. Three Myths about Civic Education. In *The Civic Mission of Schools*. URL.: <https://civicyouth.org/three-myths-about-civic-education/>

14. McFarland, Daniel A., and Reuben J. Thomas. 2006. Bowling Young: How Youth Voluntary Associations Influence Adult Political Participation. *American Sociological Review* 71(3): 401–425. <https://doi.org/10.1177/000312240607100303>

15. Chang, Dian-Fu, Jhen-Yu You, and Angel Chang. 2023. College Students' Civic Engagement Efficacy and Their Implementing Effects in Selected STEM Programs. *SAGE Open* 13(4). <https://doi.org/10.1177/21582440231220128>.

16. Bidenko, Yu. 2019. Civil society finances in Ukraine: Key trends, models and obstacles in achieving sustainability. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Methods of Management, Issues of Political Science* (36), 24–36. URL.: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/15214>

Стаття надійшла до редакції 30.12.2025

Статтю прорецензовано 16.02.2026

Стаття рекомендована до друку 30.03.2026

Статтю опубліковано 30.04.2026

Використання штучного інтелекту: Автор засвідчує, що під час проведення дослідження та підготовки цього рукопису генеративний штучний інтелект не використовувався

Yuliya Bidenko

PhD in Political Sciences, Associate Professor at the Department of Political Science
V.N. Karazin Kharkiv National University, 4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
j.bidenko@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0002-0791-2569>

CIVIC PARTICIPATION OF THE UKRAINIAN YOUTH DURING THE WAR

This article examines the transformation of civic participation among Ukrainian youth during the full-scale war, focusing on patterns of engagement, institutional adaptation, and structural constraints. Ukrainian civil society has historically evolved in waves, intensifying during periods of political upheaval and external threats; however, since 2014, and especially after 2022 when the youth participation has undergone both quantitative and qualitative expansion. Empirical evidence demonstrates a sharp rise in volunteer engagement. The study argues that in the Ukrainian context, the distinguishing between volunteering and civic activism is increasingly blurred due to the broad legal definitions, and hybrid practices that combine service provision with advocacy, cultural, artistic, educational activities, and political engagement.

Key areas of youth participation include humanitarian aid, support for war-affected populations, reconstruction efforts, grassroots initiatives, cultural activities, and informal education. Mostly young people get involved throughout their social group i.e. friends, relatives, colleagues or schools' and universities self-government. The role of youth civil society organizations, informal initiatives, and digital platforms as mobilization tools is also highlighted. At the same time, a lot of young people remain outside

formal civil society institutions, reflecting persistent socio-economic, regional, and educational barriers. The article also addresses the impact of war-related trauma, loss, displacement, and inequality on participation, particularly among vulnerable groups, and youth from the regions affected by the Russian Ukrainian war mostly. Despite a high willingness to contribute to community recovery in the future, many young people report low perceived political efficacy and limited understanding of participation mechanisms, as well as the lack of a success stories, good examples, and weak feedback from the local and governmental authorities. The findings point to the emergence of a flexible yet structurally fragile model of civic engagement that requires sustained institutional support and inclusive policy interventions in the post-war period.

Keywords: *civil society, civic participation, youth participation, volunteerism, resilience, recovery, trauma, Russian War against Ukraine*

REFERENCES

1. Bidenko, J. 2018. (De)Structuring of Civil Society in Ukraine and Belarus. In: N. Hayoz & K. Ash (Eds.), *Between the Post-Soviet Past and the European Future: Civil Society, Resilience and Democracy in Ukraine and Belarus* : 95–124. Brill Publishers. https://doi.org/10.1163/9789004380622_002
2. Channell-Justice E. 2022. *Without the state: Self-organization and political activism in Ukraine*. Toronto: University of Toronto Press.
3. Bidenko, Yu. 2022. Ukraine: Nations in Transit 2022 Country Report. *Freedom House*. URL.: <https://freedomhouse.org/country/ukraine/nations-transit/2022>
4. Flanagan, C. & Christens, B. 2011. Youth civic development: New frameworks and meanings. *Journal of Research on Adolescence*, 21(3): 301-309.
5. Torney-Purta, J. 2002. The school's role in developing civic engagement: A study of adolescents in twenty-eight countries', *Applied Developmental Science* 6(4): 203-212.
6. On volunteer activities: Law of Ukraine of April 19, 2011 № 3236-VI (Edition of 08.01.2025). 2025. Kyiv. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (in Ukrainian)
7. Cedoss & Infoapiens. Vplyv viiny na molod v Ukraini. (The influence of the War on the Youth in Ukraine). 2023. Cedoss. URL.: https://cedos.org.ua/researches/vplyv-vijni-na-molod-v-ukrayini/?fbclid=IwAR1Nh1wFGewF55HJJ-gcKRKMc4iSCJa9q_3staGuYA2WUCBK8icV5hpr5eY
8. Borysov, R., Konstantynova, A., Khalimonenko, N. and Antypovych, O. 2025. The influence of the War on the Ukrainian Youth. The All-Ukrainian Survey. Report of the 2025. Kyiv: Sotsiologichna hrupa «Reitynh», Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy, *PROON*.108 s. URL.: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2026-04/undp-impactofwaronyouthinukraineua_v10.pdf (in Ukrainian)
9. Harasivka N., Zaviyska M. 2025. Empowering Youth in Humanitarian Action in Ukraine: Lessons Learned and Pathways Forward. Kyiv: Open Space Works Ukraine and NGO «Kyiv educational center «Tolerspace». URL.: https://www.humanitarianleadershipacademy.org/wp-content/uploads/2025/02/Executive-Summary_1st-draft-compressed.pdf
10. Harvard Ukrainian Research Institute. Zelensky's Anti-Corruption Missteps: Experts Respond. HURI. 22.07.2025. URL.: <https://www.huri.harvard.edu/zelenskys-anti-corruption-missteps-experts-respond>
11. Palagnyuk, Yuliana, Faichuk Olena, Kostieva, Tetiana, Soloviova, Anna, and Say, Dmytro. 2024. Youth Engagement in Civil Society Development in Ukraine: Problems and Solutions. *Public Administration and Regional Development* 23: 157–176. <https://doi.org/10.34132/pard2024.23.09>.
12. Griban, G. P., Liakhova N., Nosko M., Nosko Yu., Kanishcheva O., Kurtova H., and Stechenko T.. 2024. The Impact of the COVID-19 Pandemic and Martial Law on the Health and Physical Fitness of Ukrainian Students. *Polski Merkuriusz Lekarski*. 52(6): 654–659. <https://doi.org/10.36740/Merkur202406106>.
13. Levine, Peter. 2012. Three Myths about Civic Education. In: *The Civic Mission of Schools*. URL.: <https://civicyouth.org/three-myths-about-civic-education/>
14. McFarland, Daniel A., and Reuben J. Thomas. 2006. Bowling Young: How Youth Voluntary Associations Influence Adult Political Participation. *American Sociological Review* 71(3): 401–425. <https://doi.org/10.1177/000312240607100303>
15. Chang, Dian-Fu, You Jhen-Yu, and Chang, Angel. 2023. *College Students' Civic Engagement Efficacy and Their Implementing Effects in Selected STEM Programs*. SAGE Open 13(4). <https://doi.org/10.1177/21582440231220128>.
16. Bidenko, Yu. 2019. Civil society finances in Ukraine: Key trends, models and obstacles in achieving sustainability. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Methods of Management, Issues of Political Science* (36): 24–36. URL.: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/15214>

The article was received by the editors 30.12.2025

The article has been peer-reviewed 16.02.2026

The article is recommended for printing 30.03.2026.

Article published 30.04.2026

Use of Artificial Intelligence: The author certify that no generative artificial intelligence tools were used in the conduct of the research or in the preparation of this manuscript